
Steve Donoghue

Aki túltett Hitleren is: Sztálin, a második világháború főbűnöse

---

Sean McMeekin *Stalin's War: A New History of World War II (Sztálin háborúja: A második világháború története új felfogásban*, Basic Books, 2021, 831 oldal) című könyvének recenziója

Adolf Hitlert tekintik a rettegés legfőbb okozójának a második világháborúban. A *Sztálin háborúja* rávilágít, hogy miként törpülnek el rémtettei Joszif Sztáliné mellett.

A gonosztevők panteonjában Adolf Hitler foglalja el a legelőkelőbb helyet. Ahogy Sean McMeekin a *Sztálin háborúja: A második világháború története új felfogásban* című, terjedelmes és alpműnek tekinthető új könyvében megjegyzi: „Hitler még mindig kísértő szörnyetegként tér vissza rémálmainkban, emlékeztetve az általa elszabadított borzalmakra, egyesítve bennünket abban, hogy ellene mondjunk a fasizmusnak, az antiszemitizmusnak, a fajelméletnek és a nácizmusból származó más gonoszságoknak.” Nyugaton Hitler és a nácik képviselik az emberi elvetemültség legmélyebb bugyrait: van, aki gonosz, van, aki gonoszbab, és van Hitler.

Mint McMeekin rámutat, minél távolabb keleti irányba tolódik el a hangsúly, annál inkább uralja a képet Joszif Sztálin és Szovjet-Oroszország. McMeekinnek teljesen igaza van, amikor azt írja, hogy a szövetségesek második világháborús győzelme Kelet-Európában és Észak-Ázsiában csak még több fájdalmat hozott – hódítások és polgárháború formájában. Ezek a területeken Sztálin „[második világ] háború utáni háborúi” Lengyelországból, Lettországból, Észtországból, Litvániából, Finnországból, Romániából, Ukrajnából és Magyarországról több millió kényszermunkást gyűjtöttek be a szovjet ipar számára; továbbá, 1945 után pedig csaknem egymillió japán, mongol és koreai érkezett hasonló

módon. „Így kezdődött el – írja McMeekin – a szovjet terror megújult időszaka, amelyet a zsidókról és más nyugatbarát kozmopolitákról szóló növekvő paranoia táplált, és amely Sztálin 1953-ban bekövetkezett haláláig tartott.

Bárhogy is nézzük, Hitler katonai vagy polgári áldozatainak száma eltörpül a Sztálin által meggyilkolt ártatlan emberek tömege mellett, különösen a háború utáni évtizedben. Továbbá, ahogy számos, már előtte megjelent könyv tette, a *Sztálin háborúja* teljes egészében nyilvánvalóvá teszi, hogy a diktátor, ha ez egyáltalán lehetséges, még ridegebb módon visszataszító volt, mint Hitler. Sztálin oly mértékben gyakorolta kétszínűségét és erőszakosságát, amelynek Dzsingisz kán óta nem volt tanúja a világ, és mégis egy Nyugatról táplált háborús propagandának köszönhetően egy egész generáció számára a szigorú, de jóságos – Joe bácsi-szerű² – „tábornok” maradt, aki saját embereinek millióit küldte a harcterre.

Ha ebből a propagandából még fennmaradt valami, akkor ez a *Sztálin háborúja* egyszer és mindenkorra lesöpri a színpadról. Minden évben jelennek meg új könyvek, amelyek „új felfogásban megírt” történelmet ígérnek egy olyan alaposan körbejárt téma esetében, mint a második világháború, de McMeekin valóban beváltja ezt az ígéretet. A háborúnak – állítása szerint – volt egy főhőse, akinek seregei mind Ázsiában, mind Európában egy az egész eurázsiai kontinensen átívelő, eposzi méreteket öltő harcot folytattak, aki részt vett a tengelyhatalmak meghódításában, és eközben hatalmas mértékben kibővítette saját birodalmát. „Mindezek által – írja a szerző – ez nem Hitler, hanem Sztálin háborúja volt.”

McMeekin további súlyt ad munkájának azért, hogy az ázsiai hadszíntér kulcsfontosságú csatáit is belefoglalja. A szerző nagymértékben támaszkodik szovjet levéltári

---

2 Uncle Joe: Az Egyesült Államok egyik tábornoka (Joseph W. Stilwell [1883–1946]), aki a szövetséges erőket vezette Kínában, Burmában és Indiában a második világháború alatt.